

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԵ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՓԵՏՐՈՒՍՐ 13, 1892

ԹԻԻ 7.

ԲՈՎԱՆԳԱԿՈՒԹԻՒՆ

Ընդէր Ոչ	49
Վատահալութեան Դաս Մը	49
Զայլ Գայթակղեցունել	50
Ժառանգորդութեան Նշաններ	51
Տէւ Մեջապ	52
Սննդի վառօք	52
Պարոն Հերշ Մեծ Ծրագրեր	52
Թղթակցութիւնք	
Բանաստեղծն Եւ Զրային Շուշանն (Ոտա- նաւոր)	53
Սուրբ Հոգին Եւ Նորա Հոգեհորդ Գործն Ե Մարդ	53
Սայմաստայ Դաշար	54
Աղթք	54
Աղդեր	54
Հանդէս Քաղաքական	55
Իրամական	56

ԱԻՆՏԱԲԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատա-
րակուի ամէն շաբաթ օր:
Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար
կանխիկ 1 1/2 մեծիսիլի, վեց ամսեայն՝ 3/4
մեծիսիլի: Թղթատարի ծախքը խմբագրու-
թեան վրայ է: Մէկ բերթի գինն է 30 փարս:
Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ
թղթատարութեան պատկանեալ ամէն գրու-
թիւնք պարտին ուղղուիլ ան Մր. Հ. Ս.
Պարնցմ, Ամերիկացի խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտինարաց Ընկերութեան Կողմէն,
Ճ. Ք. ԿԻՒՆ, ՍԵՏՈՒՍԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՐՄ, ՏԵՐԵՆ-ԵՄԲԱԳԻՐ

ԸՆԴԷՐ ՈՉ

Ընդէր քարոզչին շնորհակալ չլինինք
այն քարոզչին համար որ մխիթարութիւն,
նոր մղում և քաջալերութիւն տուած
է մեզ: Բազում քարոզիչք աւելի պէտք
կը զգան այսպիսի երախտագիտական
խօսքերու քան որչափ կը կարծուի սո-
վորապէս: Հովուին համար դիւրին բան
չէ երկար ամիսներ դործել յօգուտ
այնպիսեայ զորս կը սիրէ և որոց յօ-
ժարութեամբ կ'օգնէ, առանց երբեք
վկայութիւն ընդունելու թէ նոցա կա-
րօտութիւնները լեցուցած և նոցա ե-
րախտագիտութեան արժանի եղած է:
Քարոզիչ մը որ կը ջանայ իւր պաշ-
տօնն արժանաւորապէս կատարել նոյն
խիւր իւր այդ ջանից պատճառաւ հա-
կամէտ է թերեւս կորուսանել իւր ե-
ռանդը և տարակուսիլ թէ յաջողու-
թիւն ունեցած է իւր գործին մէջ:
Վասն որոյ, երբ զգայուն քարոզչի մը
ունկնդրաց ոչ մին կ'ըսէ նմա թէ օգ-

տուած է իւր քարոզներէն, կամ ոչ
մին շնորհակալութիւն կը յայտնէ իւր
քաղած օգուտներուն համար, այդ
քարոզիչը կը փորձուի յուսահատիլ եր-
կընելով զի մի գուցէ իւր աշխատու-
թիւնը ապարդիւն լինին: Պատկառելի
երէց մը ըսաւ անգամ մը. «Երեսուն
տարին աւելի է որ կը քարոզեմ, և
իմ եկեղեցւոյս մէջ կան այնպիսի ան-
գամներ որք այդ երկար ժամանակին
մէջ երբեք ըսած չեն ինձ թէ իմ խօս-
քերէս մին օգտակար եղած է իրենց
կամ թէ շնորհակալ են զայն խօսքերու
համար»: Այսպիսի փորձառութիւն մը
ի՞նչպէս յուսահատեցուցիչ չլինիր:

«Սակայն», կրնան ըսել ոմանք, «հո-
վու մը պարտի հաւատարմութեամբ
կատարել իւր գործը՝ առանց կախում
ունենալու քաջալերական ջերմ խօսքե-
րէ»: Անշուշտ նորա պարտականութիւնն
է այդ, և բազում հովիւք չեն թերանար
յայդմ: Սակայն այս պատճառ մը չէ
որ ունկնդիր մը երախտագիտական և
քաջալերական պատշաճ խօսքեր չխօսի
հովուին: Մայր մը պարտական է հա-
ւատարմաբար խնամել իւր զաւակները
թէ և սոցա ոչ մին շնորհակալութիւն
յայտնէ նմա իւր հոգածութեան հա-
մար, և կին մը պարտի հաւատարիմ
և ճշդապահ լինել իւր առտնին պար-
տականութեանց մէջ թէ և իւր այրը
երբեք չյայտնէ նմա թէ կը գնահատէ
իւր աշխատութիւնները: Սակայն ի՞նչ
պիտի խորհէինք եթէ այդ տղայք և այդ
այրը երբեք կերպիւ մը չարտայայտէին
թէ կը ճանաչեն ծառայութիւններն
այն անձին որ կը սիրէ և կը խնամէ
դիրենք: Նմանապէս՝ եկեղեցւոյ անդամ
մը որ հովուին շնորհակալութիւն չյայտ-
նէր այն իմաստալից և պատշաճ խօս-
քերուն համար զորս նա խօսած է բե-
մէն, պարտի ամաչել իւր այդ ան-
խորհուրդ գանցառութեան համար:

Լաւ քարոզիչ մը գովեստի կամ
յարգական խօսքերու պէտք չունի քա-
ջալերութեամբ համար: Սակայն ունկնդիր
մը պարտի ըսել նմա թէ ի՞նչ մասնաւոր
օգուտ քաղած է իւր խօսքերէն, նաև

պարտի շնորհակալութիւն յայտնել պա-
տէ՛ ժամանակին ըսուած խօսքերու հա-
մար: Քարոզիչը կ'ուզէ գիտնալ թէ ո՞չ
օգուտ քաղած են ճշմարտութեան տար-
բեր կողմանց բացատրութիւններէն,
որպէս զի կարող լինի իւր քարոզները
լաւագոյնս յարմարցունել իւր առջին
եղողներուն կարօտութեանց: Նա կը
բաղձայ նաև ապացոյց մը տեսնել թէ
իւր տուած աւետիսը սրտի մը դպած
և զայն երախտագէտ ըրած է: Շնոր-
հակալութիւնն ի հարկէ շողքօրթու-
թիւն չէ: Քարոզչի մը շնորհակալ լի-
նելն դիւրաւ չլնասեր նորա հոգևոր
կացութեան:

ՎՍՏԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍ ՄԸ

Երկու փայտահարք ամէն օր անտառ
կ'երթային փայտ կտրելու համար: Եր-
կուքն ևս ունէին զաւակներ զորս շատ
կը սիրէին, և պատրաստ էին ծանր
աշխատանք կրել նոցա առօրեայ պի-
տոյքն հայթայթելու համար: Այս մար-
դոց մին ուրախ և զուարթ դէմք մը
կը կրէր, և միշտ լաւ բաներ կ'ակնկա-
լէր: Միւսը տխուրութեամբ և երկիւղիւ
համակեալ էր միշտ: Շարունակ վիշտ
կը դգար իւր աղքատ լինելուն հա-
մար, և կը վախնար թէ բան մը
կրնար պատահիլ իրեն այնպէս որ կա-
րող չլինէր աշխատիլ այլ ևս, և թէ
յայնժամ իւր զաւակունք սովամահ
պիտի լինէին: «Ո՛հ», կը բացաղանչէր
նա յաճախ, «ո՞րչափ դժուար է այսքան
աղքատ լինել: Եթէ հիւանդանամ,
ի՞նչ պիտի լինի կնոջս և զաւակացս
վիճակը»: «Մի վախնար», կ'ըսէր նորա
զուարթ դրացին, «եթէ հիւանդանաս,
Աստուած հոգ պիտի տանի ընտանեացդ»:

Օր մը երբ երկու փայտահարք ան-
տառէն անցնելով իրենց գործին կ'եր-
թային, թռչնոց երկու բոյներ դտան
բարձր ծառի մը վրայ, և տեսան որ
մայր թռչունը թռչաւ նստած էին: Եր-
կու ընկերք ամէն օր այն կողմէն անց-
նելու ատեն այդ բոյները կը դիտէին
անգամ մը, մինչև որ օր մը լսեցին
ձագերուն ձայները: Առաւօտ մը տխուր

մարդը բոյնեւորուն քովէն կ'անցնէր, և տեսաւ մայր թռչնոց մին որ իւր բոյնը կ'երթար ուտելիք տանելով իւր ձագերուն: Ճիշդ այդ ժամանակ բազէ մը հոգատար մօր վրայ խոցացաւ և իւր մագիլներուն մէջ առնելով տարաւ խեղճ թռչունը՝ ուտելու համար զայն: «Հէգ թռչնիկ», դռնեց փայտահարը, «Ի՞նչ պիտի լինի արդ իւր ձագերուն վիճակը: Կորուսին նոքա իրենց մայրը, և ուստի անօթութենէ պիտի մեռնին: Այսպէս պիտի լինի զաւակացս վիճակը եթէ դժբաղդութիւն մը պատահի ինձ:» Փայտահարն ամբողջ օրը առաւօտեան դէպքին վրայ կը խորհէր: Այդ դէպքն այնչափ ազդած էր իւր վրայ որ երեւելոյն ուրիշ ճամբով տուն դնաց, վասն զի չէր ուզեր լսել խեղճ և լքեալ ձագերուն ողորմելի աղաղակները: Սակայն հետեւեալ առաւօտ միտքը դրաւ նախկին ճամբէն անցնելով տեսնել բոյնը և թաղել անմայր և խեղճ ձագերը, վասն զի վստահ էր թէ անոնք բոլորն ևս անօթութենէ մեռած պիտի լինէին: Յամր քայլերով սկսաւ նա երթալ իւր ճամբէն, և երբ ծառին մօտ եկաւ և անոր վրայ պիտի ելնէր, տեսաւ որ միւս մայր թռչունը որք ձագերուն բոյնը կ'երթար: Չագերն իրենց գլուխները բարձրացուցած և իրենց փոքրիկ բերանները բացած էին, մինչ իրենց մարդասէր դրացին մօր պաշտօնը կը կատարէր իրենց համար և զիրենք կը կերակրէր ճիշդ իւր ձագերուն նման: Մարդը կանգ առաւ ժամանակ մը և սկսաւ մեծ հետաքրքրութեամբ դիտել մայր թռչունը որ կ'երթար կու գար որք ձագերուն այնչափ խնամ տանելով որչափ կը տանէր բուն իւր ձագերուն: Ճիշդ այդ պահուն միւս փայտահարը եկաւ, և սորա տխուր ընկերը զարմանօք պատմեց նմա ինչ որ պատահած էր:

«Այդպէս չէ՞ր ըսեր քեզ», ըսաւ բարի մարդը. «և եթէ Սատուած այս կերպիւր խնամ կը տանի թռչնոց, չէ՞նք կրնար վստահ լինել թէ մեզ ևս հոգ պիտի տանի: Այլ ևս մի վախճար: Եթէ դու հիւանդանաս, ես հոգ պիտի տանիմ կնոջդ և զաւակացդ, ճիշդ ինչպէս այս բարեսէր թռչունը հոգ կը տանի իւր դրացւոյն որբոց: Եթէ ես հիւանդանամ, վստահ եմ թէ նոյնը դու պիտի ընես իմ ընտանեացս: Եւ եթէ քեզ և ինձ միանգամայն դժբաղդութիւն մը պատահի, վստահ լինինք թէ Սատուած ուրիշ կերպիւր հոգ պիտի տանի մեր ընտանեաց:»

ՁԱՅԼՍ ԳԱՅՈՒՆԿԱՆՅՈՒՆԵԼ
[Խմբագրական]

Մեր Տէրը ցոյց կու տայ (Դուկ. Ժ. 1, 2) թէ զայլս գայթակղեցունեն այնպիսի ծանրակշիռ յանցանք մ'է որ լաւագոյն է

ծովը ձգուել քան թէ այնու մեղապարտ գտնուել: Նոր կտակարանի յունարէն բնագրին մէջ գործածուած «καταλείψει» բառին բուն նշանակութիւնն է չեղ: Սակայն մարդու մը կամ անասնոյ ճամբուն վրայ լարուած ծուղակ մ'է որով նա կը բռնուի քայլելու ժամանակ եւ կ'իյնայ ի գետին: Նոր կտակարանի մէջ նոյն բառը փոխաբերաբար գործածուած է նշանակելու համար զայն որ ուրիշը կը ձգէ բարոյապէս, առաջնորդելով զնա ի մեղս:

Կարելի է զարմանալ որ Սատուած մարդուս կարողութիւն տուած է գայթակղեցունել ուրիշը, սակայն մարդ կրնայ զայդ ընել միայն չարաչար գործածելով լաւ բան մը: Կեանքն այնչափ հաճոյական պիտի չլինէր, եթէ ազդեցութիւն չունենայինք միմեանց վրայ: Այլոց խրատուն, փորձառութեան եւ օրինակաց չնորհիւ հաղաւոր սխալմունքներէ կը զերծանինք: Եթէ հայրն ազդեցութիւն չունենար իւր որդւոյն վրայ եւ եթէ բարեկամ մը կարող չլինէր երբեմն իւր ազդեցութեամբ փոխել բարեկամի մը վարքը, յայնժամ մեծ քաղցրութիւն պիտի չգտնուէր ընտանեկան կենաց եւ բարեկամական յարաբերութեանց մէջ: Լաւ է ազդուել այլոց իմաստութեան, եւ լաւ է նաեւ ազդուել մեր սէրէն առ այս: Մարդ յաճախ կը փոխէ իւր ծրագրերը, ոչ որովհետեւ լաւագոյն կը համարի ուրիշ ծրագրեր, այլ որովհետեւ բարեկամ մը կը փափաքի այդ փոփոխութեան եւ որովհետեւ ինք կ'ուզէ կատարել այդ բարեկամին կամքը: Սոյն փոխադարձ ազդեցութիւն աշխարհի ամենէն թանկագին բաներէն մին է, եւ առաւել պարզ պիտի տեսնենք անոր կարեւորութիւնը եթէ խորհինք թէ ամէնքս ալ աշխարհ կու գանք առանց իմաստութեան եւ փորձառութեան: Եթէ կարող չլինէինք ուրիշներէ առաջնորդուել, շատ անգամ պիտի ինչայինք եւ սխալ շաւղաց մէջ մոլորէինք:

Ազդեցութիւնը զօրութիւն է, եւ ուրիշ ամէն զօրութեանց նման կրնայ լաւ կամ գէշ նպատակի համար գործածուիլ: Յիշիլ քական ոյժը զօրութիւն մ'է, եւ զօրաւոր մարդ մը կրնայ իւր բազկաց մկանունքները գործածել այլոց բեռները կրելու համար, կամ կրնայ զայնս գործածել զայլս ծեծելու եւ նոցա վրայ բռնաճարտ համար: Կարող ենք եւ պարտիմք ազդեցութեան զօրութիւնը գործածելով այլոց օգնել որ պարտականութեան ուղւոյն մէջ ընթանան: Եթէ նոքա տկար են քան զմեզ, պարտիմք առաջնորդ լինել նոցա: Եթէ մեզ հաւասար զօրութիւն ունին, պարտիմք բազուկ բազկի տուած քայլել, այնպէս որ թէ՛ նոքա եւ թէ՛ մենք աւելի ուժովանք այն զօրութեամբ որ արդիւնք է ընկերակցութեան: Սակայն անշուշտ սոյն զօրութիւն կրնայ գործածուիլ չար նպատակաց համար, եւ յաճախ կը գործածուի այդպէս:

Կան մարդիկ որք իրենց բան գործ ըրած են զայլս մոլորեցունել: Մեծ քաղաքաց մէջ քրակահատութեան վարժութիւն ընել կը տրուի տղայոց: Գողեր եւ զրամանկներ իրենց ընկերութեան մէջ կ'առնուն երիտասարդներ եւ նոցա կը սորվեցունեն իրենց ապօրինի արհեստները որպէս՝ այլք օրինաւոր արհեստներ կը սորվեցունեն: Եւ ընչ երիտասարդաց, եւս առաւել բազմաթիւ են այնպիսիք որք իրենց գործ ըրած են թակարդի մէջ ձգել երիտասարդներ եւ նոցա կը սորվեցունեն զինեւուն, խաղա-

տուն կամ առաւել սպորին վայրեր յաճախել: Բանի մը տարի առաջ այցելեցինք Միացեալ Նահանգաց արեւմտեան նոր քաղաքներէն մին, ուր համախմբուած էին ամենաստորին դասու արք եւ կանայք, եւ դառն ցաւով լսեցինք թէ բազմաթիւ երիտասարդք, որ այդ քաղաքն եկած էին ի խնդիր հարստութեան, անդ առաջնորդուած էին դէպ ի վար տանող ուղին: Բայց միայն նոր քաղաքակրթեալ վայրերու մէջ չէ որ զայլս ապականողներ կը գտնուին: Սատանան ամէն մեծ քաղաքի մէջ ունի այսպիսի գործակատարներ որոց վրայ զգուշանք կը նայինք:

Սակայն յիշեալ անձինք չեն միայն որք զայլս կը գայթակղեցունեն, եւ Բրիտոսի կարգացած վայր միայն նոցա համար չէ: Ճամբայ մը կայ դոր Սատուած դժած է իբրեւ այն ուղին որ դէպ ի կեանք կ'առաջնորդէ, եւ բոլոր այն անձինք որ կ'արգելուն զայլս այդ ճամբուն մէջ քայլէ, կամ կը ձգեն ու կը գայթակղեցունեն զայնս որք արդէն յայնմ կը քայլեն, աւելի ազէկ կ'ընեն որ իրենց պարանոցներէն ազացքի քար մը կ'ախելով ծովը նետուին: Անհաւատական գաղափարներ ջատագովող մարդ մը գայթակղեցունող մ'է: Այսպիսին կրնայ բարոյականի տէր անձ մը լինել, սակայն սոյն պարագայ առաւել կը զօրացունէ իւր ազդեցութիւնը եւ առաւել վտանգաւոր կ'ընէ իւր վարդապետութիւնները: Թերեւս զայլս ձգելու համար չփորեր այնպիսի խոր փոսեր ինչպէս կը փորեն նոքա որոց վրայ խօսեցանք ի վերեւ, սակայն ճիշդ այս վերջնոց չափ նա եւս կ'արգելու զմարդիկ դէպ ի Սուրբ Բաղաքն ճանապարհորդելէ, ըսելով նոցա թէ չկայ Սուրբ Բաղաք ուր մարդ կարող լինի հասնիլ: Այսպիսեւ վարդապետութիւնը, եթէ ընդունուին, ի վերջոյ պիտի ծաւալեն անբարոյականութիւնը, վասն զի կը վերցունեն բարոյականութեան առաջնորդող այն մեծ շարժառիթները որք յառաջ կու գան առ Բրիտոսոս սէրէն եւ այն յոյսէն թէ կարող ենք զմեզ եւ զայլս պատրաստել անվախճան երջանկութեան համար:

Սուրբ բաները ծաղրողն եւս զմարդիկ գայթակղեցունող մ'է: Մարդը ո'չ ոսկր կը ջախջախէ եւ ո'չ ո եւ է մարմնական վերք յառաջ կը բերէ, այսու ամենայնիւ ահաւոր զէնք մ'է մարդուս ձեռաց մէջ: Միծաղիլ այնպիսեաց վրայ որք կը ջանան կատարել իրենց պարտականութիւնը՝ յաճախ ազդուագոյն եղանակն է գնոսա արգելելու զայն կատարելէ: Ուրիշ գայթակղեցունող մ'է այն անձը որ իւր դաւանութեան անհամաձայն վարք ունի: Այն մարդը որ բարեպաշտական երեւութիւ կ'ուսնդրէ եկեղեցական պաշտաման, որ նախանձաւորութիւն ցոյց կու տայ իւր կրօնին համար եւ թերեւս երբեմն հրապարակաւ աղօթքներ կը մատուցանէ առ Սատուած կամ Հաղորդութեան սեղանին կը մօտենայ, այսպիսին եթէ խարդախութիւն կը գործէ իւր առեւտրոյն մէջ կամ ուրիշ յոռի սովորութիւն մը ունի, յաճախ աւելի գայթակղութիւն կը պատճառէ քան այն անձինք որք յայտնի անկրօնութիւն կը դաւանին: Այսպիսի պարագայի մը մէջ մարդիկ պիտի ըսեն, «Բրիտոսոնեութեան թշնամիք անշուշտ այդ կրօնին դէմ պիտի խօսին, սակայն այս մարդը ցոյց կու տայ որ կրօնը լուկ կեղծիք մ'է եւ քրիստոնեայք այլ մարդոցմ տարբերութիւն չունին»: Ուրիշ գայթակղեցու-

նոր մէջ նաեւ այն մարդը որ դաժան վարմունք ցոյց կու տայ իւր ընտանեաց մէջ։ Այդպիսին կրնայ յոյժ ճշգրտապէս լինել ընտանեկան աղօթից եւ ուրիշ բոլոր արտաքին պարտականութեանց մասին, սակայն եթէ խիստ բնաւորութիւն ունի եւ քաղցրութիւն ու համակրութիւն չցուցնէ իւր կնոջ եւ զաւակաց, սոքա պիտի ըսեն որ եթէ կրօնն դմարդ իրենց հօր նման կ'ընէ, փոյթ չէ իրենց համար կրօնաւէր լինել։ Մինչեւ իսկ անհոգութիւնը կրնայ երբեմն դայթաղեցունել զայս։ Կառախումբ մը կրնայ խորտակիլ այնպիսեաց ձեռամբ որք զիտմամբ արգելքներ կը դնեն երկաթուղւոյն վրայ, կամ կրնայ խորտակիլ անհոգութեամբն արքանոցի (սահման) մը որ անգիտութեամբ երկաթուղւոյ սխալ գիծը կը բանայ այդ կառախմբին առջեւ։ Աղէտին դո՛ գացող անձանց համար մեծ տարբերութիւն մը չընեն թէ այդ աղէտը եղեւ նախան դիտմամբ թէ անհոգութեան հետեւանք է։ Եւ անուշադիր արքանոցը, թէեւ կառախումբը դիտմամբ դէն հանողի մը չափ յանցանոր չէ, կը պատժուի մարդկային օրինօք նաեւ իւր խղճին խայթիւ։

Մեր կենաց ամենէն կարեւոր իրողութեանց մին է սա որ կրնանք այսչափ զիւրաւ դայթաղեցունել զայս։ Մեծ պատասխանատուութեան տակ կը գտնուին զինուորական հրամանատարը, կառախմբի մը մեքենավարը եւ կամ նաւուղի մը, որոց միակ սխալմունքը կրնայ բազմաթիւ կենաց կորուստ պատճառել։ Բարոյապէս նմանօրինակ պատասխանատուութեան մը տակ կը գտնուինք ամէնքս։ Թերեւս չունինք այնքան ազդեցութիւն որ կարող լինինք ի մեզս առաջնորդել մարդոց մեծ բազմութիւն մը, սակայն «պզտիկներէն մէկը» դայթաղեցունելն իսկ բաւական է մեր վրայ բերել Փրկչին վայր։ Ո՛րչափ ահաւոր է միակ հոգւոյ մը կորստեան պատճառ լինել։ Զգարտիւ լաւագոյն է ծովուն մէջ ջրահեղձ լինել քան թէ այդ յանցանքը գործել։ Բաց աստի, չենք կրնար գիտնալ թէ մեզմէ ելած չար ազդեցութիւնը երբ պիտի ջնջուի բոլորովին։ Երբ արկած մը կենաց կորուստ յառաջ կը բերէ, սովորաբար յապագային լաւագոյն զգուշութիւնը կը կատարուին նմանօրինակ արկածից ընդդէմ։ Սակայն եթէ ես մէկ մարդ դայթաղեցունեմ, սա եւս գուցէ ուրիշ մը դայթաղեցունէ, եւ այսպէս գուցէ չար ազդեցութիւնս սերունդէ սերունդ տեւէ։ Ո՛րչափ մարդիկ արդեօք ուրախ պիտի լինեն եթէ միայն հնարաւոր լինէր որ իրենց բոլոր չար ազդեցութիւնը թաղուէր իրենց հետ։

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՆՇԱՆՆԵՐ

Փրանսական լրագիրք մէկ երկու տարի առաջ տարօրինակ եւ թատերական դատաւարութեան մը նկարագրութիւնն ըրին։ Երկու անձինք կային, եւ սոցա իւրաքանչիւրը կը պնդէր թէ ինքն էր Պրիթանի գաւառին մէջ գտնուած փոքրիկ ագարակի մը տիրոջ միակ որդին եւ ժառանգը։ Այս կալուածին նախորդ տէրը, ժան Փոլէն, որ յայտնաւորեալ էր, ագարակին մէջ ծնած եւ զիւղին մէջ մեծցած էր։ Այս անձ սակայն իւր երիտասարդութեան ժամանակ Գանատա գաղթած եւ անդ ամուսնացած էր։ Ագարակին չափաւոր վարձքն իրեն կը զրկուէր գործակատարի մը ձեռամբ։ Երկու անգամ այցելած էր

իւր հայրենիքը։ Վերջին անգամ հոն դաժան էր իւր մահուանէն երկու տարի առաջ, եւ այս առթիւ տեսած էր իւր մահկութեան բարեկամները։ Կայտառ, գործունեայ եւ ժողովրդական անձ մ'էր ժան Փոլէն։ Բոլոր զիւղացիք կը ճանչնային եւ կը սիրէին զնա, եւ երբ Գանատա վերադարձաւ, իւր բացակայութիւնը խորապէս զգացուեցաւ զիւղին մէջ։ Ամէն ոք գիտէր թէ ժան Փոլէն միակ որդի մը ունէր Լուի անուն, որ երբեք Փրանսա եկած չէր։ Արդ՝ երբ ժան մեռաւ, երկու անձինք, որոց իւրաքանչիւրը Լուի Փոլէն կը կոչէր եւ իրեւ ժանի միակ որդին կը ներկայացուէր ինքզինք, Գանատայի երկու տարբեր տեղերէն նամակ կը գրէին ագարակին տէր լինելու համար։

Խնդիրը Պրիթանիի դատարանին առջեւ բերուեցաւ։ Ագարակը պահանջող երկու անձանց մին դատարանին ներկայանալով ցոյց տուաւ իւր մօր ամուսնութեան, եւ իւր ծննդեան ու մկրտութեան վկայութիւնները։ Ժան Փոլէնի մասին եղած ամէն հարցմանց ամենայն զիւրութեամբ կը պատասխանէր, եւ նորա կարծեաց ու գաղափարաց կատարեալ ծանօթութիւն ունենալ կը ցուցնէր։ Սակայն այս երիտասարդին երեւոյթը, շարժումը եւ բնաւորութիւնն այնչափ անման էին ժան Փոլէնի նոյնօրինակ հանգամանաց որ անհաւատալի կը թուէր թէ նա մեռած մարդուն որդին կրնար լինել։ Դատաւարութեան օրը միւս անձին թուղթերն եւս ներկայացուեցան։ Սա եւս ունէր ապացոյցներ թէ հարազատ որդին էր Մ. Ժանի։ Տարակոյս չկար թէ սոյն երկու անձանց մին ստախօս եւ խաբեայ էր։ Սակայն ո՛րը։ Յանկարծ երկրորդ անձը դատարան մտաւ։ Սա թէեւ երիտասարդ, ունէր սակայն ժան Փոլէնի ամէն յատկանիշները։ Ունէր այս վերջնոյն դիմագիծը, ծիծաղկոտ կապոյտ աչքերը, եւ քաղցրութիւնն ու անուշութիւնը։ Ժան Փոլէնի դրացիք կարծես կը տեսնէին իրենց բարեկամը որ իրենց վերադարձած էր։ Երկուքին նմանութիւնն այնքան ակնհաս էր որ իրական որդին արդեամբ չհնեցաւ իւր դատը փաստաբանաց խօսքի սկսելէն առաջ։

Այն խօսքը թէ մարդոց յատկանիշք ժառանգական են՝ ճշմարիտ է ինչպէս ֆիզիքական նոյնպէս հոգեւոր նշանակութեամբ։ Երկրական պատկանելի հովիւն Տր. Փրինս ամերիկեան Սրիւոնա նահանգին անձնօթ մէկ վայրին մէջ երիտասարդի մը քարոզը կը լսէ։ Այս վերջնոյն գաղափարները, փաստերը, ոճը եւ խորհրդոյ մասնաւոր ուղղութիւնները Տր. Փրինսի կը յիշեցունեն Բէմփալէիան յարանուանութեան հիմնադիրը, այնպէս որ ծերունի հովիւը պաշտաման աւարտելէն ետքը երիտասարդ քարոզչին քով կ'երթայ եւ կը հարցնէ նմա, «Երբեք տեսած էք զԱլէքսանտր Բէմփալէ»։ Երիտասարդը ծիծաղելով կը պատասխանէ, «Եօթն տարի աշակերտած եմ նմա»։

Վերոյիշեալ երկու պատմութիւնք կը հաստատեն այն ճշմարտութիւնը թէ աշխարհ ընդհանրապէս կրնայ գուշակել թէ ո՛յք են մարդու մը հոգեւոր եւ մարմնաւոր ծնողք։ Դիցուք թէ ոք յայտնապէս կը դաւանի որ զԱստուած ընտրած է իրեն չայր։ Այս անձ կրնայ ունենալ իւր եկեղեցւոյ անդամութիւնը հաստատող թուղթեր, կրնայ կատարեալ ծանօթութիւն ունենալ Բրիտանիի բանից եւ գործոց, կրնայ զիւրաւ եւ անդադար վկայութիւններ յա-

ռաջ բերել Աւետարաններէն։ Սակայն եթէ Աստուծոյ որդի է, բնաւորութեամբ, գործովք եւ խորհրդովք նմանութիւն պիտի ունենայ իւր Հօր։ Նմանութիւնը թերեւս է աղօտ եւ աննշան, սակայն եւ այնպէս է իրական։ Ամէն զիտող մարդ կը տեսնէ այդ նմանութիւնը։ Ինքզինք պատրուկ կամ խաբեայ մարդը չունի Աստուծոյ որդի լինելուն այս ապացոյցը, թէեւ կրնայ ճոռմ լեզուաւ խօսիլ Նորա վարդապետութեանց եւ գործոց վրայ։ Սակայն ճշմարիտ որդւոյն գործոց եւ խորհրդոց մէջ միշտ պիտի տեսնուի գէթ նշոյլն այն խորհրդաւոր կենաց զոր իրեն տուած է իւր Հայրը։

ՏՁԵՒ ՄԻՋԱՏԲ
(ԼԵՂԵՆ ՍԵՐԵՐԷ, ՐԷԼԵՆ)

Յաւիտենական գաղտնիք է — գէթ անուս անձանց համար — թէ ճճիք (չու, ուշիւ, փայտոջիւ, եւն.) որ կը թուին արեամբ սնանիլ, ինչպէս կը պահեն իրենց գոյութիւնն սովորական պարագայից ներքեւ։ Չթուիր թէ նոքա յարմար են միւս միջատներն որոպու։ Ի հարաւային Եւրոպա հնձոց ժամանակ արտերը լի են լուերով։ Արեւադարձի ասիական երկրաց անտառներուն մէջ տղրուկ մը կը գտնուի մէն մի տոնաչափ հոգոյ վրայ։ Ի կեդրոնական Ամերիկա մարդուս հանդերձներուն վրայ խիտ առ խիտ կը զիգուին Կուրաֆէլս կոչուած փոշեձեւ միջատաց ձագեր, ինչպէս ալիւրը կը զիգուի աղօթեպանին վերարկուին վրայ, եւ ի Ծայրագոյն Արեւելս ճահճաց մէջ մարդ կրնայ այնքան մեղ (սփէլ փէլ) սպաննել իւր ձեռքերն իրար դարնելով, որ իւր ափոց մէջ կը զգայ նոցա ջախջախեալ դիականց զանգուածին թանձրութիւնը։ Այս նեղիչ արարածոց միլիոնէն մին անգամ երբեք չգտնէր առիթ արիւն ճաշակելու։ Արդարեւ կ'ըսուի թէ տղրուկը կը հաւաքին ճանապարհի վրայ. բայց եթէ այս ճշմարիտ լինի անգամ, միւս միջատը չունին այսպիսի բնազդ։ Չորքոտանոյ մը Արեւադարձից սահմանին մէջ գտնուող ամերիկեան երկրներն բնակիչն եւս ուրիշ առեղծուած է յաչս այնպիսեաց որ փորձառաբար ծանօթ են վերոյիշեալ Կուրաֆէլսոյց։ Արդէն ըսուած է թէ անթիւ անհամար են ասոնց ձագերը որք շուտ կը մեծանան, այնպէս որ մէկ ամսէն բաւական կը խոշորան։ Իրենց զաղիր ցուկը կը մնայ մին մէջ ուր զառաջինն կը մկուի, եւ կը ծծէ անընդհատ։ Ամենէն անգուծ հեծեալն իսկ կը քննէ իւր ձին ամէն օր, վասն զի եթէ զանցառու գտնուի յայդմ, կենդանին շուտով կ'ըլլայ անպիտան։ Բայց արջառոց վրայ այս աչօք չնայուիր։ Նոքա լինչպէս կը պաշտպանեն իրենքզինքն։ Շատ անգամ ըսուած է իրեւ հետաքրքրութեան արժանի ինչ թէ սակաւաթիւ որսոյ կենդանիք կը գտնուին ի Մէքսիկոյ եւ նորա հարաւակողմը գտնուող երկրաց մէջ որք բիւրաւոր եղջերուներ կրնային պարունակել իրենց գաշտաց վրայ ճարակող մէկ եղջերուն տեղը։ Այնպիսիք որ կը զարմանան ասոր վրայ, կը ցուցնեն թէ չեն հասկնար Կուրաֆէլսոյց ինչ լինելը։ Իրական զարմանալիքն է յիշեալ տեղեաց մէջ որ եւ իցէ կենդանոյ ապրիլը, կրնայ ենթադրուիլ թէ ժառանգական բնազդով մը անոնց տեսակներէն ոմանք խոյս կու տան այն անտառներէն ուր Կուրաֆէլսոյց կը բնակին։

Նէկա (negua) կամ Ջէկեր (jigger, էֆֆէ ֆֆէ) կոչուած ճճին, բնակիչ վե-

բոլորից առ ծովերեց, առ հասարակ կը համարուի լոկ ծնունդ երեւակայութեան: Բայց եթէ նա մտնէ մարդոյս ոտից մէջ յանգագաստս, եւ հաստատուի հոն, ահաւոր է հետեւանքը: Ամէն մարդ պարտի քննել իւր ոտուրներն ամէն օր, բայց եթէ բան մը չտեսնուի, քանի մը ամիս յետոյ օտարական մը կը ձանձրանայ այդ արարողութենէն: Ես պարտիմ հոս պատմել իմ անձնական փորձառութիւնս: Առաւօտ մը երբ արթնցայ, վեր քաշեցի վերմակս որով ծաղերբուն մէջ փաթեցուած էին ոտուրներս, եւ ճշեցի յանկարծ զգայով աշխարհի սաստիկ եւ անընդհատ ցաւ մը, որով երբեք կարող է տոկալ մարդկային կազմութիւնը: Մեր պեւամորթ սպասաւոր տղան, շատ լուրջ եւ անխառն նստած, կ'աշխատի ասեղի ծայրով խոր լուծեան մէջ: Յաջորդ կէս ժամու ցաւը անկարագրելի էր: Ի վերջոյ հանեց երկու գնտակներ, սեւ եւ փայլուն խաղաղիկ մարմարեայ գնտակներու (պէթ) մեծութեամբ: Բանի մը վայրկեանէն նոքա պիտի ճայթէին անտարակոյս, եւ հետեւանքն անկարելի էր երեւակայել առանց սոսկման: Սորա էին Կէլ-աներու ձուռց հաղարաւոր ձաղեր պարունակող երկու պարկերը, որք ընդ հոսի իրենց չարաշուք գործողութեանց պիտի սկսէին: Աւելի դարմանալի է այսպիսի խոշոր բաներու մարդուս մարմնոյն մէջ մնալը շաբաթներով եւ առանց իմացուելու: Բայց Կէլ-անք ճիշդ ոտքին երեսին ներքեւ կը դնեն զայնս, այնպէս որ քալելու ժամանակ չեն ճնշուիր եւ հետեւապէս չեն զգացուիր:

Այս կողմանց մէջ կը գտնուի հետաքրքրաշարժ սարդ մը որ կը ցանկայ ձեռք բերել ջորոյ կամ ձիոյ սրունից կոճերուն երկայն մաղերը անոնցմով պատելու համար իւր ստորերկրեայ բոյնը: Ըստ այսմ, գիշերը կ'ելլէ եւ կը սողոսկի ճարակող կենդանոյ մը սրունից մէջ եւ կը խուզէ իւր ուզած նիւթը: Եթէ կենդանին հանդարտ շարժի, չբորբոքի սարդին բարկութիւնը, բայց եթէ ոտքը գետնը զարնէ կամ կից արձակէ, սարդը կը խաժնէ գնա կատաղաբար, միշտ սմբակին եզրէն: Իսկոյն կենդանուն սրունքը կը սկսի ուռիլ, եւ ուռոյցը կը տեսնուի յաջորդ առաւօտ: Եթէ քիչ արժէք ունեցող ջորի կամ ձի է այն, տէրը հրացանով կը զարնէ գնա մորթը առնու համար, իսկ եթէ կ'արժէ պահել, կը կապէ զայն իւր բնակարանին բակը, եւ կենդանին չելլեր ոտք մինչեւ որ սմբակը փտելով չթափի եւ չձեւանայ ուրիշ մը փոխանակ այնր, առ նուազն տասներկու ամսէ: Դժուարահաւատ անձինք չեն կամիր հաւատ ընծայել այսպիսի պատմութեանց, վասն զի իւր ծնօաները մկրատի նման դործածելու կարող սարդի մը գոյութիւնը կը թուի անհաւանական: Մինչեւ անգամ եպիսկոպոսի մը վկայութիւնը դո՛ւ չըրաւ զմեզ, բայց անգամ մը տեսանք այդ արկածէն տառապող ընտիր ջորի մը: Կենդանին իւր մէկ կուշտին վրայ պառկած էր շատ ամիսներէ հետէ, եւ իւր սմբակը սկսած էր պնդանալ: Սարդը միշտ հետաքրքրաշարժ են: Բնութեան մէջ գեղեցկագոյն առարկայից մին է խեղափառի նման այն տեսակ սարդը որ կը գտնուի Կեդրոնական Աֆրիկէի գաշտագետնին վրայ: Նորա քամակի պատեանը որ թերեւս մէկուկէս մասնաշափ լայնք ունի եւ երեք քառորդ մասնաշափ երկայնք, յոյժ սիրուն բաց դեղին գոյն ունի, գեղեցիկ վէտ վէտ պիսա-

կօք, կապոյտ եղերօք, եւ ատամնածեւ կարմրագոյն ծայրերով: Զինուորականներէ ոմանք ասոնցմէ բաւական բան հաւաքեցին Աշանթի արշաւանաց ժամանակ, ապաւանջան շինելու համար: Եւ անշուշտ կարի իմն գեղեցիկ բան պիտի լինէր այն չքնաղագիւտ կիտուածանկարի նման: Բայց սեւցան անոնք եւ կորուսին իրենց փայլը քանի մը օրէն:

Արեւմտեան Աֆրիկէ եւս ունի իւր ահաւորագոյն սարդերը, այնպիսի գարշելի եւ չարաճճի արարածներ, որոց հետ եւ ոչ մի սողուն կրնայ բաղդատուիլ ահաւորութեան մասին: Կը բնակին անտառաց մէջ, բայց բազում այն է որ մուտ կը գտնեն նաեւ մարդկային բնակարանաց մէջ: Այս տեսակը կը կոչուի Լա-Լա-Լա: Երբ տարածէ իւր սրունքները, կրնայ ծածկել կերակրոյ պնակ մը: Այսպէս է գեղեցիկ մուշտակով նման սպիտակ եւ սեւ գունով խայտաբոյս կատուի մորթոյն: Կտուցը թուրթուրի կտուցին նման է, եւ ճընձղակի կտուցին մեծութիւնն ունի, խայթումը մահաբեր է կանանց եւ մանկանց, բաղմիցս նաեւ զօրաւոր արանց, ինչպէս կը վկայեն բնիկք: Թաթից ծայրը կպչուն են, եւ այնպէս պնդիւ կը փակչին որ չեն բաժնուիր առարկայէն մինչեւ որ նոյն իսկ սրունքը չկտրուի եւ չանջատի մարմնէն: Կ'ըսուի թէ այս կենդանին շատ հեռին կ'ոստնուի եւ իւր ի մի վայր ժողովեալ կպչուն թաթից վրայ կը կախուի: Նորա սոսկալի ցոռկը իսկոյն կը մտնէ մսին մէջ, եւ մարդկային գորութիւնն անկարող է ի բաց քեցնել այդ սոսկալի կենդանին այն տեղէն ուր անգամ մը կը փակչի: Անհաւանական կը թուի որ կենդանի մը որ չունի ճիրաններ, այլ կը փակչի լոկ իւր թաթից ներքեւի օղը պարպելով, կարող լինի ոստնուի, բայց Լա-Լա-Լան ուսուցանաւորելէ հետքը, մարդ կը միտի հաւատալ նմա ընծայեալ որ եւ իցէ դժոխային ունակութեանց:

ԱՆԾՈՒԽ ՎԱՌՕԴ (Պատմ. Հեռագ.)

Երբ քանի մը տարի առաջ ամերիկեան հնարիչ հանձարին Կոչում եղաւ երկիրն օժտել այժմու ահաւոր հրադիմուք, կատարելապէս պատասխանեց պէտքին, եւ այսօր մենք ունինք թէ՛ բնական եւ թէ՛ նաւատորմին մէջ հզօր թնդանութեան որ կը գերազանցեն Արմատրոնի եւ Քրուսի հոշակաւոր հրադէները: Մեր նաւատորմին կազմակերպութեան կանխագոյն աւուրց մէջ, մեր գծագրիչը առ անփորձութեան սերտիւ կը յարէին անգղիական գաղափարաց, բայց այժմ իրենց առանձնայատուկ «համարձակութեամբ» ինչպէս կ'ըսուի, ամերիկեան նաւակառոյցը (նաւ շինողներ) շինած եւ գաղափարած են այնպիսի նաւեր որ իրենց տեսակին մէջ անզուգական են օտար երկրաց մէջ: Երբ բարձրագոյն աստիճանի պայթուցիկներու պէտքն եկաւ յերեւան, մեր քիմիագէտք ձեռնարկեցին հնարել նմանօրինակ բան մը: Եւ այժմ ունինք այնպիսի զօրաւոր պայթուցիկներ որ կը հաւասարին օտար երկրաց մէջ պատաստուածներուն, եւ թերեւս կը գերազանցեն իսկ զայնս: Նոյն ժամանակ ամէն աղբիւր զգացած են հարկն անծուխ վառօղի որ համապատասխանէ ամէն զինուորական պիտոյից: Իւրաքանչիւր պետութիւն նախանձ մը կը զգար զի մի գոնէ այլք առաջին լինէին յայդմ, եւ ուստի վառօղի

մէն մի տեսակի պատրաստութեան գաղտնիքը կը պահէր զգուշութեամբ: Եւրոպացւոց փորձառութիւնը յուցուց թէ անծուխ վառօղի այլ եւ այլ տեսակաց շատը ունէին մեծ արժանիք, բայց մէկ երկու յատկութեանց մասին տակաւին անկատար էին: Գաղղիա կը պնդէ թէ պահանջեալ պայմանք ամբողջ կը գտնուին Վիէլի վառօղին մէջ: Իտալիա այժմ որդեգրած է տեսակ մը (ballistite) եւ Անգլիա ուրիշ տեսակ մը (cardite): Բայց Ամերիկայի հրադիմուք տեսչութիւնք դեռ չեն համարիր թէ ասոնցմէ որ եւ իցէ մին ունի այն պահանջեալ յատկութիւնները որք բաւական լինին զայնս որդեգրել տալու մեր կառավարութեան: Ուստի երկու կամ աւելի տաքիներէ հետէ ամերիկացի ճարտարք կ'աշխատէին գտնել յարմար տեսակ մը վառօղ, եւ նոցա աշխատութիւնք յաջողութեամբ պսակուեցան ի վախճանի: Մասաչուսեցի մարդ մը եւ Հարվարտ համալսարանի ընթացաւարտ մը, Փրոֆ. Է. Է. Մընոյ, հնարեցին գերագոյն աստիճանի ամերիկեան անծուխ վառօղ մը: Սա այժմ փորձի ներքեւ կը գտնուի: Նախանակաւ փորձը յոյժ գոհացուցիչ եղան: Սմա ժամանակակից գիւտ մը եղաւ սակայն չուտակաւ նոր վառօղ մը (apryite) գոհացուցիչ արդեամբք: Շուէտ կը պնդէ թէ սա գերազանց է բոլոր միւսներէն: Բայց պէտք է երկարժամանակեայ փորձառութիւն, մանաւանդ պատերազմի ժամանակաց փորձառութիւն, որոշելու համար թէ այս բազմաթիւ անծուխ վառօղներէն որն է իսկապէս լաւագոյնը պատերազմական նպատակաց համար, ամենայն ինչ ի նկատ առնելով: Անոնցմէ եւ ոչ մին տակաւին իսկապէս անցած է փորձէ:

ՊԱՐՈՆ ՀԻՐՇԻ ՄԵԾ ԾՐԱԳԻՐԸ

Անհատական մարդասիրութեան պատմութիւնը կը պարունակէ ոչինչ աւելի փառաւոր քան Պարոն Հիրշի մեծ ծրագիրն ինպատու իւր համադրի աղքատաց եւ հալածելոց, ի ձեւ Հրէից Գաղթականութեան Ընկերակցութեան, որոյ կազմակերպութիւնը պաշտօնապէս հրատարակուեցաւ ի Լոնտոն քանի մը ամիս առաջ: Գրամագլուխն է երկու միլիոն անգլ. ոսկի, իւրաքանչիւրն 100 անգլ. ոսկինոց քսան հազար բաժնետոմսերու բաշխեալ, որոց 19,990ը ինքն Պարոն Հիրշ կը ստորագրէ եւ մնացեալ տասն բաժնետոմսերը՝ երրանցի աղնուականք յԱնգլիա, ի Գաղղիա եւ ի Միացեալ Նահանգս, որք կը բաղկացունեն ընկերակցութեան վարիչ մարմինը: Սա չէ ուրիշ բան բայց եթէ երկու միլիոն անգլ. ոսկւոյ նուէր մը, որոյ ամբողջութիւնը, հանդերձ նորա եկամտիւ, յատկացեալ է լոկ ընկերակցութեան նպատակաց, այն է՝ օժանդակել Հրէից ցաղթման՝ այն երկիրներէն յորս նոքա ենթարկեալ են մասնաւոր անկարողութեանց կամ արգելքներու, եւ հիմեւ հրէական գաղթականութիւններ ի Հիւսիսային եւ ի Հարաւային Ամերիկայս, ուր նոքա պարապին երկրագործութեամբ եւ տուրեւաւորով: Ընկերութիւնը միայն իւր իրաւունքը կը համարի կալուածոց գնումը, արհեստագործութիւնը, վաճառականութիւնը եւ ճարտարագործական գործողութիւններն իւր նպատակին յաջողութեան համար, բայց իւր գրամագլխոյն ոչ աւելին քան կէսը պիտի գործածուի երկրի գնելու կամ չէնքեր շինելու մնացածը պիտի պահուի ուղղակի գաղթական-

նաց օգնելու համար. դրամադրվին եւ ոչ մի մասը երբեք կրնան ետ պահանջել ստորագրողները, եւ կամ գործածել անհատական շահու համար: Եթէ ընկերութիւնը քայքայի, բարերարեալք իրենց ձեռաց մէջ պիտի պահեն ստացուածները, եւ ինչ որ կը մնայ՝ պիտի փոխանցի այգործինակ նպատակներ ունեցող հրէական ուրիշ հաստատութեան: Ահաւորիկ այսպիսի է այն մեծ ձեռնարկութիւնը որում այս հարուստ եւ անտառածեռն իսրայելացին կը նուիրէ իւր հսկայ հարստութեան մէկ մեծ բաժինը: Այսու կը հայթայթուի գործնական եւ գործունեայ կեանք մը: Այս չէ՝ ոչ գործութեան քայլում, այլ՝ ձեռնառութիւն աղքատին եւ դժբաղդին, որպէս զի դիրք մը ունենայ աշխարհի մէջ եւ կարօտ չլինի ողորմութեան: Այսպիսի մեծ եւ ընդարձակ կազմակերպութիւն մը կը պահանջէ վարչական մեծ հանճար յաջողապէս հաստատուելու եւ գործելու համար: Եւ զայս ճշդիւ ունին նշանաւոր աստիճանաւ նոյն ինքն Պարոն Հիրշ եւ նորա ընկերակից միւս մեծ դրամատեարք, այնպէս որ ինչ որ ուրիշ պարագայից մէջ կրնայ թուիլ գործադիրու անկարող մարդասէրի մը երազը, այժմ կը ներկայանայ աշխարհիս ամենէն սրամիտ եւ ամենէն յաջողակ վաճառականաց ոմանց բովանդակ հեղինակութեամբն: Այս իրողութիւն, հանդերձ մարդկութեան այսպէս նուիրեալ ամբաւ գումարիւ, Պարոն Հիրշի հիմնած նոր ընկերակցութիւնը կ'ընծայեցունէ ամենէն շահեկան փորձարկութիւնը կարգաւորեալ մարդասիրութեան որ երբեք տեղի ունեցած է ներկայ ժամանակաց մէջ:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ԲԱՆԱՍԵՂՆ ԵՒ ԶՐԱՅԻՆ ՇՈՒՇԱՆՆ

ԲԱՆԱՍԵՂՆ

Ո՛ր ջինջ աստղիկ՝ ի կուրծս գետոյն՝ արծաթալուռ,
Գեղոյ, շնորհաց, ըսքանչելի անմեղ տիպար,
Յերկնո՛ւստ արդեօք դու չեշտակի դէպի
յերկիր
Ճախըր առեալ ի թեւս անբիժ՝ այսըր եկիր:
Զերդ հրեշտակի երես՝ ես դու սպիտակափայլ,
Իսկ քո սրտիկն է ողողուն յարիւռոյն շառայլ:
Ի յոսկեղէնն աճեցեր դու բնակարան,
Ո՛վ իմ գողարիկ, ո՛վ սրբասունդ իմ սիրական:

ՇՈՒՇԱՆՆ

Ո՛չ, ո՛չ երբեք, ես դարձնու չեղէ յերկնից,
Ոչ որ ետ դայս սպիտակութիւնն իմ սրբայից,
Այլ նա տակաւ խոր գիշերայն լըռիկ անդոյր
Ի սեւա գունոյ յար աճեցաւ յըսպիտակ թոյր:
Իսկ մեղմընթաց մունջ գետակին չիթք

տղմովազ

Պարգեւեցին զայս փառս, շքնորհս իմ քաղցրանազ:

Անմեղ ոգիք, ո՛ր բանաստեղծ, ոչ վայրածին,
Այլ ի յերկրէ անդր ի բարձունքս վերածին,
Թարգմանաց

Մարդուան

ՅՈՎԱԿԻՄ Ս. ՖԵՐՏԱՆԵԱՆ

ՍՈՒՐԲ ՇՈՒՇԻՆ ԵՒ ՆՈՐԱ ՇՈՒՇԵՆՈՐՈՂ ԳՈՐԾՆ Ի ՍԱՐԴ
Եղբարք, հոգ դամ ընդ ձեզ ուսումնաւորել
Հոգւոյն Սրբոյ գործն, զոր ունի Նա
Աստուծոյ մէջ մի զաւակի սրտին մէջ:
Կրօնական առարկայից մէջ չիք ինչ քան
զայս առաւել բարձր եւ փառաւոր: Եթէ

վարդապետութեանց կարեւորութիւնը իւրեանց ի Սուրբ Գիրս գրաւած տեղւոյ ընդարձակութեամբ չափենք, պիտի տեսնենք թէ Հոգւոյն Սրբոյ վարդապետութիւնը աւետարանական հաւատոյն մէջ առաջին դիրքն կը գրաւէ: Զի թէեւ սոյն վարդապետութիւն յայտնութեանց վերջինն է, սակայն կազմակերպիլ կը սկսի Մենդոց առաջին գլուխէն, եւ իւր տարերք Հին Կտակարանի մօտաւորապէս ամէն դիրքէ կրնան հաւաքիլ, մինչ կրնանք հաստատել թէ ի Նոր Կտակարանի, Յովհաննու Աւետարանէն մինչեւ ցլխածան վերջին գրքին, բոլոր դիրքերն ալ լի են ասով:

Սրգեօք սոյն վարդապետութիւն մեր խորհրդոց մէջն եւս նոյնչափ ընդարձակ տեղ կը գրաւէ: Երկար ժամանակ կը նուիրենք Հոգւոյն Սրբոյ վրայ մտածելու, կամ արդեօք ըստ արժանւոյն ուսումնասիրած ենք Նորա գործն: Քրիստոնէական պարտաւորութիւնք առ Սուրբ Հոգին ընդհանրապէս ճանչցում են եւ զայնս համապաղի գործ զնելու փոյթն ունինք: Բազում փորձառու անձինք իւրեանց տարակուսանքն յայտնած են վերջնոյս նկատմամբ: Աստուծոյ ծառաներէն մին անգամ մը անաբեկեալ կ'աղաղակէ, «Մենք զՍուրբ Հոգին լաւ չուսանք»: Ատոյ՛ք Մոնոյ իւր վերջի քարոզին մէջ չեշտիլ կը խօսի թէ «Հայրն եւ Նորա շնորհքն, որուն անարժան ենք, Որդին եւ Նորա քաւչական զոհն առաւել ուսումնասիրուած են մեր օրովն քան Հոգին Սուրբն, Նորա անձնաւորութիւնն, գործն, եւ այն նոր աշխարհն զոր Նա կը ստեղծէ ի սրտի մարդկան»: Եւ իւր մահու անկողնոյ մէջ հառաչելով կը խօսի ըսելով, «Բարեկարգեալ եկեղեցիք խորապէս չուսան զայս վարդապետութիւն»: Սակայն սոյն դիտողութիւն պարտ չէ վերագրել բարեկարգեալ ամէն եկեղեցւոյ. բաց աստի այն փառաւոր թուականի մարդիկ էական այլ ճշմարտութիւններ պաշտպանելու գործով զբաղած լինելով թերեւս չկրցան ըստ արժանւոյն բացատրել եւ պարզել Հոգւոյն Սրբոյ գործն, այլ սակայն նոքա աղղուաբար քարոզեցին եւ հրատարակեցին Նորա գործոյն անհատից եւ ժողովրդոց փրկութեան բացարձակապէս հարկաւոր լինելն:

Բայց զի՞ ծանրանանք անցելոյն վերայ. խորհինք ներկային եւ ապագային վերայ: Անուրանալի ճշմարտութիւն է թէ այս վարդապետութիւն առաւել խոր եւ ընդհանուր ուսում կը պահանջէ: Որպէս Բայլ կ'ասէ, «Այն տեղն որ մինչեւ իսկ ամենէն եռանդուն քրիստոնէին սրտին մէջ նուիրուած է Սուրբ Հոգւոյն չբաղդատուելի ընդայնմ զոր սրբազան Մատեանն կը նուիրէ Նմա»: Ուստի, եղբարք, այս վարդապետութիւնը մեր գրութիւններէն քարոզութեանց, քարոզներէն բոլոր խորհրդածութեանց փոխանցուելու եւ կատարելապէս ժողովրդականանալու է քրիստոնէից մէջ, եւ անձնիւր ոք սոյն դիտաւորութեամբ կարող է ուսանել եւ զՍուրբ Գիրս:

Արդ՝ իսկական կէտին դռնալով հարցընենք, ինչ է Հոգին Սուրբ. սոսկ աղղեցութիւն մի է, ինչպէս ոմանք կը կարծեն, զոր Սուրբ Գրոց ճշմարտութիւնք ի գործ կը դնեն մարդոյ մտաց վերայ: Կամ սրտի մէկ վիճակն է, եւ սա խօսքն, «Եթէ ոք զՀոգին Քրիստոսի ոչ ունի, սա չէ նորա», միայն այն նշանակութիւնն ունի թէ ով որ չէ շարժեալ քրիստոնէական զգացմամբ, նա քրիստոնեայ չէ: Եւ կամ Հոգին ներ-

գործութիւն մի եւ ընծայ մի է աստուածապարգեւ: Յաշս այնոցիկ որք ուշի ուշով կ'ուսանին եւ կ'ընդունին հարցմանցս վերաբերեալ հատուածներն, Նա է առաւել ինչ քան զայսոսիկ: Նա չէ ինչ անորոշ, անսահմանելի եւ անըմբռնելի: Ինչպէս ոմանք պատշաճաբար ըսին զՆմանէ, Նա իր մի չէ, ոչ իսկ մարդկային մի արարած, այլ է ոմն եղական: Հոգին Սուրբ իրական, կենդանի, անձնաւոր էակ մի է եւ երրորդութեան երկոց անձանց մին. էակ մի՛ որ հետեւաբար կը կրէ աստուածային բոլոր կատարելութիւններն եւ կեանքն: Սուրբ Հոգին ընդ Որդւոյն ունեցած անձառելի միութեամբն է այն եղական գործին որով կը հաճի Աստուած հաղորդել մարդկան իւր իսկ կեանքն, հոգեւոր կեանքն, աստուածային կեանքն, այն է՝ իւր գործութիւնն, սէրն եւ վերին երջանկութիւնն: Առ այս վախճան կը գործեն Որդին արտաքուստ եւ Հոգին ի ներքուստ:

Այդ նոր աշխարհն կազմակերպելու համար Հոգւոյն Սրբոյ դիտաւորութիւնն է յարձուն գործողութեամբ զնոգին անմեղութենէ ի սրբութիւն բարձրացունել, նորա միտքը տղիտութենէ ի կատարեալ ընդունակութիւն ճշմարտութեան հասցունել, եւ նորա մարմինն, որ թէպէտ է հող եւ եղծանելի, մահէն յանմահութիւն փոխել: Աղամ եթէ չմեղանչէր իւր նախկին անմեղութենէն բաղձալի փոխակերպութիւն մը պիտի ստանար եւ սրբութեան մէջ պիտի հաստատուէր, եւ եթէ բոլոր մարդիկ գործնականապէս նորա նախորդ վիճակն ունենային, ամենքն եւս նոյն վիճակին պիտի բարձրանային: Արդ՝ սոյն յեղափոխութիւնն յառաջ բերելու համար ո՞րքան անհուն ժամանակի կը կարօտինք, զի մենք չունինք այն անմեղ վիճակն զոր Աղամ ունէր ի սկզբան: Մարդս, որում պարտ էր բարձրանալ, ստորնացած է, ինկած է. այն աղետալի դէպքին հետեւանքն անհուն եւ անչափելի է: Այլ պարտիմք ամենայն ինչ ներկայացնել զայդմանէ: Մեր հոգւոց, մտաց եւ մարմնոց ստորնացման պատճառանք տալ պարտ է մեզ: Յայսմ կը կայանայ ամենայն ինչ մենք կորուսելը զՀոգին Սուրբ եւ ընդ նմին աստուածային կեանքն:

Յայտնի է սակայն թէ այսպիսեալ խանգարեալ պատուիրանն Աստուծոյ մատամբն վերաշինեցաւ, բայց մեր հոգիք, որոց պարտ էր Սուրբ Հոգւոյ գործութեամբ դերիշխան լինել կրից եւ զգացմանց՝ թափանցելով զայնս Նորա գործութեամբ, իսկ եւ իսկ մերժեցին զայս ամենակարող օժանդակն եւ հպատակեցան կրից, այնպէս որ մարմինը բնական վիճակին մէջ կ'իշխէ եւ հեղձամահ կ'ընէ հոգեւոր կեանքն: Ուստի այդ մարդն, որոյ բարոյական եւ կրօնական իմացողութիւնն նսեմացած եւ խիղճն ստորնացած է, եւ որ ունի դերեալ կամք, աղտեղի սիրտ եւ վերջապէս մարմնոյ մահկանացութիւն, հոգէն վերստին ի հող դառնալ դատապարտուած է: Ուրեմն մահն, իւր ընդարձակագոյն նշանակութեամբ, է սոսկ արդիւնք Սուրբ Հոգին կորսնցունելու: Իրաւամբ կենաց այս յուշիկն, այս մեռեալ կեանքն, որ տակաւին յինքն կը պահէ զհոգին, ընդ իրական կենաց բաղդատելով ոչ այլ ինչ է բայց մահ, որպէս եւ սրբազան Մատեանն կը կոչէ զայն մահ:

(Երանանք)

Մուշ ԵՐԱՆԱՆՔ ԵՄ, ՅԱՎՈՐ ՄԻՐԱՑՈՅԱՆ

ՍՍԼՄԱՍՏԱՅ ԴԱՇԵՐ

Սալմաստայ դաշտի առջեւը եւ նորա հարաւ-արեւելեան կողմը Ուրմիոյ լիճը կը գտնուի. իսկ միւս կողմերը չըջապատեալ են փոքր եւ գեղեցիկ լեռներով: Այս դաշտ իւր բնական գեղեցկութիւնից ի զատ ունի մի առանձին շքեղութիւն: Ամառնային եւ դառնակաց մէջ հեռուից եւ մի բարձր տեղից դիտող անձանց աչաց կը ներկայանայ մի գեղատեսիլ, դրախտանման, կանանչազարդ եւ շքեղ տեսարան: Այս տեսարան կազմող առարկաներն են ծառախիտ գիւղեր, այգիներ եւ պարտէզներ, ճանապարհաց եւ արտորէից եղբրքը կարգաւ շարուած ուռնիներ եւ արհեստական անտառներ: Բրիտանոնայ գիւղորէից եկեղեցիաց հոյակապ ձերմակ դմբեթներն եւ զանգակատուններն տեսարանին գեղեցկութիւնն աւելացնում են: Դաշտին օդը եւ ջուրը բաւականի չափ մաքուր են, եւ նորա արեւմտեան կողմի լեռների միջից հոսող գետակն ոչ միայն դաւառիւ կեանք եւ պարարտութիւն կը պարգեւէ, այլ եւ իւր անուշ եւ դիւրամարս ջրովն բնակչաց բաշխում է մի տեսակ կայտառութիւն եւ առողջութիւն: Նաեւ բնակչաց առողջութեան բաւական նայաստում են դաշտից միայն մի քանի ժամ հեռուն գտնուող ջերմակները եւ նոյն իսկ Ուրմիոյ լիճը, ուր տաք եղանակաց մէջ արք եւ կանայք մեծ բազմութեամբ կ'երթան լողանալու համար:

Սալմաստ չունի մի նշանաւոր քաղաք յորում լինի գլխաւոր առեւտուր, վասն զի նա բաղկանում է իւր համանուն դաշտին մէջ սիւռուած բազում գիւղերից: Այլ եւ կան մի քանի գիւղաքաղաքներ որոց մէջ սոյն դաշտի բնակչաց կողմից որոշեալ աւուրց մէջ կը կատարուին առեւտրական գործերը: Նորանցից ոմանք են Գիւրման, Հին Բաղաք եւ Զարահ: Հին Բաղաք օսմանեան սահմանին մօտ է եւ ունի 1,000 տանից աւելի բնակիչ, որք մեծաւ մասամբ ձիապաններ են: Ասոնք գրեթէ ամէն շաբաթ բազմաթիւ կարաւաններով կ'այցելին Պաշ Դաշէ, վան եւ Բաղէշ: Այս դաշտ կ'արտադրէ բաւականի չափ առատ մրգեղէն. սեխ, ձմերուկ, տանձ, խնձոր, ծիրան եւ սեւ խաղող, որ մեծ քանակութեամբ կը տարուին Պաշ Դաշէ եւ Բրդաստան: Սալմաստայ բոլոր բնակչաց թիւը 23,000էն աւելի կը հաշուի: Աստ կան 1,300 տուն Հայք, 400 տուն Ասորիք եւ 100 տուն Հրեայք: Տեղւոյս Հայք գլխաւորապէս կը պարապին վաճառականութեան, երկրագործութեան եւ շէնքերի շէնքի, որ մի տեսակ կտաւը կարմիր ներկելու արհեստ է: Շատերը եւս մեծ բազմութեամբ կը դնան Ռուսաստան վասն պանդխտութեան:

Հայաբնակ նշանաւոր գիւղերից ոմանք են Մահլամ, Փայաշուկ, Ղալասար եւ Հաֆզլանը, որ 300 տունէ կը բաղկանայ: Հայք ընդհանրապէս կը կառավարին կառավարութեան կողմից ընտրուած Սարգսադներով (գլուխ այլադաւանից): Նոքա շատ ցաւալի կացութեան մէջ կը գտնուին: Գրեթէ ամէն օր զիրար կը մատնեն եւ ենթակայ են միշտ բանտարկելութեան եւ մեծամեծ տուգանաց: Թէեւ Ատրպատականի արքայիսկոպոսի կողմից մի փոխանորդ կայ աստ, սակայն նա եւս պարսկական քաղաքականութեան անտեղեակ լինելով՝ շատ անգամ անկարող է օգնել խեղճ տառապելոց: Գիւղերում չկան բարեկարգ դպրոցներ: Թեր-

եւս կան մի քանի ծաղկոցներ, սակայն նոքա եւս անկարգ եւ անկանոն են: Վարժապետները փոխանակ արդի ճաշակով կը թուրիւն տալու մանկանց, առասպելներ են աւանդում նոցա: Ծանօթ եմ այս վարժապետներից միոյն, որ միշտ ընչատուին ի ձեռին, դինիից եւ կամ օղիից ճաշակած, դասախօսութիւն կ'ընէ: Բայց ուրախ ենք լսելու որ Սալմաստայ ընդհանուր տեսուչը կ'արգելէ այդպիսեաց վարժապետութեան պաշտօն վարելը, խորհելով թէ այդպիսեաց չլինելը լինելէն առաւել շահաւոր է:

Գանք այս դաշտի քրիստոնէից կրօնական եւ բարոյական վիճակին: Ասորիներն մեծաւ մասամբ կաթոլիկ եղած են: Նոցա անբարոյականութիւնն արդէն վերջին ծայրը հասած է: Իսկ Հայերը Սարգիկէի եկեղեցուն պէս միայն անուն ունին թէ կենդանի են, բայց մեռած են, վասն զի չունին հոգեւոր զգացում եւ կրօնական դադափար: Մեծ մասն գրեթէ ոչ եկեղեցի կը յաճախեն եւ ոչ աղօթել գիտեն: Երկու բան լաւ կը պահեն. նախ՝ սրբոց վայրերն ուխտագնացութեան երթալ, անդ՝ մատաղներ զոհել եւ երբեմն էլ կոնքներով ի տուն դառնալ, եւ երկրորդ՝ պահք պահել: Բայց տէրունական օրերը կոչած են քաշալ (առեւտուրի օր), վասն զի նոցա ամբողջ առեւտուրը այն օր տեղի կ'ունենայ: Հանգուցեալ Տ. Մուշեղեան եպիսկոպոսը մի ժամանակ արգելեց այդ սրբապղծութիւնը: Սակայն դժբաղդաբար նորա վախճանելոց յետոյ ի դերեւ ելան իւր ջանքերը: Իսկ արդ կը խնդրենք արդի Ս. եպիսկոպոսից որ շարունակէ ի գործ դնել հանգուցեալի ծրագիրը: Եթէ հարուստ դերամեծարները հրաժարին այն օր քաշալ դնալ, կը կարծեմ որ մեծամասնութիւնը շուտով կը հետեւի նոցա:

Աւետարանի գործն ի վաղուց հետէ սկսուած է այս դաշտին մէջ Ուրմիոյ միսիոնարաց կողմից գրուած ասորի պաշտօնէից ձեռամբ: Սակայն մի քանի անյարմարութեանց պատճառաւ մինչեւ յարգ աշխատութիւնը ապարդիւն եղած էին: Բայց յորմէ հետէ Սալմաստ միսիոնարաց առանձին կայան եղած է, յառաջագիւղութեան նշաններն երեւնալ սկսած են: Մր. Մէքլէն, որ յոյժ գործունեայ եւ սիրելի մի անձ է, ունի իւր հսկողութեան տակ չորս գիւղերում դպրոցներ, որոց իւրաքանչիւրին մէջ 20էն մինչեւ 40 աշակերտք կը դաստիարակուին: Նաեւ կայ մի օրիորդաց դպրոց 43 աշակերտք, որոյ հոգատարութիւնը ստանձնած է Միւս վանտուղի: Նաեւ մի քանի գիւղերի մէջ եւս կան Տեառն Բանին պաշտօնեայնէր: Սոքա անժամանակ եւ անդադար կը սերմանեն Կենաց Խօսքի սերմերն: Հաւաստեալ ենք որ ժամանակը շուտ կու գայ երբ մեծ զօրութեամբ պիտի բուսնին: Նաեւ կայ մի փոքր եկեղեցի 36 անդամովք, որք իրենց տուած տասանորդներովը հովուի ամսաթոշակի կէսը կը վճարեն: Կը յուսանք որ այդ փոքր եկեղեցին եւս պիտի նմանի այն փոքր մանանելի հատին որ բուսնելով մեծամեծ ձիւղեր կ'արձակէ, մինչեւ որ երկնքի թռչունները նորա հովանու տակը կու գան հանգչելու: Հին Բաղաք

ՄԱՍԻՍՏԱՅ ԴԱՇԵՐԻ ՆՈՐՈՅ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

Սալմաստ
Նոր կ'աղօթէք, ձեր սիրտն աւելի թեթեւ ու ձեր հոգին աւելի դո՛ւ չէք զգար: Աղօթքը ցաւը նուազ դառն եւ ուրախու-

թիւնն աւելի մաքուր կ'ընէ. միոյն կը խառնէ կաղզուրիչ ու քաղցր բան մը, եւ միւսին՝ երկնային բուրու մը: Խնչ կ'ընէք երկրի վրայ, եւ բան մը չունիք խնդրելու: Անկէ որ դձեղ հոն դրաւ: Դուք կը նմանիք ձամբորդի մը որ իր բնադաւառը կը վնտոէ: Գլուխիդ վար ծռած մի քաշէք. պէտք է աչքերը վեր վերցնել ձամբան գտնելու համար: Ձեր բնադաւառն երկինքն է, եւ երբ երկնքին կը նայիք, ձեր սրտին մէջ յուզում մը չէք զգար: Բաղձանք մը չէք ունենար, կամ այդ բաղձանքը համար է:

Կան որ կ'ըսեն, «Խնչ օգուտ ունի աղօթքը: Աստուած այնչափ բարձր է մենէ որ մեզ պէս տխրած արարածներու ձայնը չկրնար լսել»: Հապա ո՞վ ստեղծեց այդ տխրած արարածները: Ո՞վ տուաւ անոնց զգացում, մտածում, խօսելու կարողութիւն, եթէ ոչ Աստուած: Եւ եթէ այդչափ բարութեամբ վարուեցաւ Նա անոնց հետ, կրնայ յետոյ զանոնք լքանել եւ Իրմէ հեռու վանել: Ծշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, ով որ իր սրտին մէջ կ'ըսէ թէ Աստուած կ'արհամարհէ իր ձեռագործները, կը հայհոյէ Աստուծոյ:

Կան ուրիշներ ալ որ կ'ըսեն, «Խնչ օգուտ ունի աղօթքը: Աստուած մենէ աւելի աղէկ չը գիտեր մեր պէտքերը»: Աստուած ձենէ աղէկ գիտէ ձեր պէտքերն, եւ ատոր համար կ'ուզէ որ Իրմէ խնդրէք, որովհետեւ Տէրն Ինքն իսկ է ձեր առաջին պէտքը, եւ Տէրովը աղօթել Տէրն ունենալ է: Հայր մը գիտէ թէ իր որդին ինչ բանի պէտք ունի. պէտք է որ ատոր համար որդին երբեք իր հօրմէն բան մը չխնդրէ եւ շնորհակալ չըլլայ անոր: Երբ անասունները ցաւ մը զգան, կամ երբ բանէ մը վախան, կամ երբ անօթի ըլլան, աղաղակներ կ'արձակեն: Այդ աղաղակներն աղօթք են զոր Տէրովը կ'ուզեն, եւ Տէրը մտիկ կ'ընէ անոնց: Միայն մարդն է արարչութեան մէջ որուն ձայնը մինչեւ Արարչիչը չբարձրանար:

Դաշտերուն վրայէն երբեմն հով մը կ'անցնի որ տունկերը կը չորցնէ, եւ այն ատեն անոնց թառամեալ ցօղունները դէպ ի հող կը հակին: Բայց ցօղը զանոնք թրջելով, նորէն կը ստանան իրենց թարմութիւնն ու վեր կը կանգնեն իրենց անզօր գլխիկը: Կան միշտ հրատոյզոր հովեր որ մարդուն հոգիին վրայէն կ'անցնին եւ կը չորցնեն դայն: Աղօթքն այն ցօղն է որ դայն կը զովացնէ:

ԱՉԴԵՐ

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ ՆՈՐՈՅ ԿՏԱԿԱՐԱՆԻ

ՀԱՏՈՐ Բ.

Գործ.—Բ Կոր.

Նոր Կտակարանի մեկնութեան սոյն երկրորդ հատորն եւս ի լոյս ընծայուած է եւ կը վաճառի ի Գրատան Սմէթիգան Խանի: Լաթակաղմին գինն է 48 դահ., կաշեկաղմինը՝ 20: Սոյն նոր հրատարակութեամբ կ'ամբողջանայ Նոր Կտակարանի մեկնութիւնը, վասն զի առաջին եւ երրորդ հատորք հրատարակուած էին արդէն, որք եւս կրնան ստացուիլ յիշեալ դրատունէն: Այս վերջնոց լաթակաղմին գինն է 23 դահ., կաշեկաղմինը՝ 28: Երեք հատորներն ի միասին գնել ուղղութեան լաթակաղմին համար 60 եւ կաշեկաղմին համար 70 դահ. միայն պիտի պահանջուի: Գաւառաբնակ բարեկամք կրնան երեք հատորներն ի միասին ստանալ, լաթակաղմին համար 63 եւ կաշեկաղմին համար 73 դահ. զրկելով առ Մր. Ո. Ո. Փիթ, Սմէթիգան Խան, Կ. պոլիս:

Կ. պոլսոյ Երիտ. Գրիտ. Ընկերակցութեան աղօթքի ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 8 չին ըստ Թուրքաց, Պայպը Հաուսի մատրան մէջ:

ՀԱՆԴԵՍ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Փետր. 4 ըստ Յուն., և փետր. 13 ըստ Լատ., 1892

ՄՐ. ՍՓԵՐՃԸՆ

Պատ. Մր. Սփերճըն, որոյ մահը ծանուցինք անցեալ շաբթու, ծնած էր 1834ին, եւ որովհետեւ իւր հայր եւ իւր մեծ հայր քարոզիչ էին, բնականաբար ինք եւս քարոզական ասպարէզը մտաւ։ Մր. Սփերճըն 17 տարեկան հասակին մէջ սկսաւ քարոզութիւն ընել, եւ իւր առաջին պաշտօնատեղւոյն, Անգլիոյ Ուոթֆորտի քաղաքին, մէջ հոգակ հանեց իբրեւ «Մանուկ Գարողիչ»։ Յամին 1853, երբ դեռ 19 տարեկան էր, Լոնտոն հրաւիրուեցաւ մկրտական մատրան մը մէջ քարոզելու։ Սոյն մատրան ժողովուրդն այնչափ նուազած էր որ քիչ յոյս կար թէ Մր. Սփերճըն կրնար յաջողիլ եւ դրամական աջակցութիւն գտնել։ Սակայն քիչ ժամանակի մէջ այնչափ համբաւ չափեցաւ նա որ իւր ի Լոնտոն անցուցած չորրորդ կիրակիէն սկսեալ իւր մատուռը շարունակ խիտ առ խիտ կը լեցուէր ունկնդրաց բազմութեամբ։ Երկու տարի յետոյ, իւր բազմաթիւ ունկնդիրները պարունակելու բաւական ուրիշ տեղ մը չունենալով, սկսաւ պաշտօն կատարել հանրային սրահի մը մէջ։ Այսպէս շարունակելով նա մինչեւ 1861 երբ իւր խորան անուանեալ եկեղեցին, յորում 3,500 անձինք կրնան հանգիստ նստիլ, աւարտեցաւ եւ քացուեցաւ նաւակատեաց հանդիսիւ։ Դիւրաւ հանդանակուեցաւ խորանին համար ծախսուած 30,000 անգլ. ոսկին, եւ սոյն եկեղեցւոյ մէջ Մր. Սփերճըն անընդհատ քարոզեց 30 տարիներ։ Սակայն նա միայն քարոզչական գործով չէր զբաղէր։ Տիկին մը, զոր Մր. Սփերճըն չէր ճանաչեր անձնապէս, այնչափ աղոթեցաւ նորա քարոզութեանն որ 20,000 անգլ. ոսկի նուիրեց հիմնելու համար Սթոքոլի Ուրբանոցը, յորում յայնմհետէ ընդունուած են 1,500էն աւելի աղաք։ Մր. Սփերճըն իւր ժողովրդեան հիմնել տուաւ նաեւ քանի աղքատանոցներ։ Նորա բարի ձեռնարկներէն մին եւս եղաւ հայթայթել զրամադրուի մը, որոյ շահով ձրիապէս գիրքեր պիտի բաշխուէին աղքատ երիցանց։ Այս զրամադրուոյ միջոցաւ իբր 120,000 հատոր գիրք բաշխուած է ցարգ։ Աւետարանչաց եւ շրջիկ գրաւթառաց միջոցաւ օգտուէտ գիրքեր եւ գաղափարներ տարածելու համար ընկերութիւն մը եւս կայ նորա ժողովրդեան մէջ, եւ սոյն ընկերութիւն վերջերս տարեկան 9,000 անգլ. ոսկի ծախք ըրած է։ Մր. Սփերճըն հիմնած է նաեւ Հովուաց Վարժարանը, որոյ նպատակն է երիտասարդներ պատրաստել հովուական պաշտօնին համար եւ ուր այժմ կ'ուսանին իբր 80 երիտասարդք։ Մր. Սփերճընի քարոզներէն բազմաթիւ օրինակներ կը առնուէին, եւ ասոնցմէ ամէն շաբաթ 25,000է մինչեւ 500,000 հատ կը սպառէր։ Մեծանուն քարոզիչը տարիներով խմբագիրն եղած է Այր-Ե-Մեքէ (The Daily Echo) անուն հանդիսին, եւ քանի մը գիրքեր եւս հրատարակած է։ Կը տեսնենք թէ Մր. Սփերճըն առատ եւ պատուաւոր միջոցներ ունէր հարստութիւն գիշելու, սակայն նա գրեթէ իւր բոլոր շահածը կու տար այն բարի ձեռնարկութեանց որոյ համար մեծ նախանձաւորութիւն ունէր։ Նորա յաջողութիւնը վերագրելի չէ իւր հմտութեան, եւ ոչ իւր տրամաբանական կարողութեանց զօրու-

թեան, վասն զի ասոնց ոչ միոյն եւ ոչ միւսին մասին նշանաւոր էր։ Նա կը շահագրգռէր եւ կը շահէր զմարդիկ վասն զի կը խօսէր նոցա սրտից եւ վասն զի բոլոր սրտով կը հաւատար իւր քարոզած վարդապետութեան։ Հեշտահնչիւն ձայն մը եւ լաւ օրինակներ յառաջ բերելու ձիրք մը կ'աւելցունէին իւր աղոթութիւնը։ Մր. Սփերճըն կը վերաբերէր Մկրտականաց այն ճիւղին որ ընդունիր ընկղմամբ չմկրտուողներու հաղորդութիւն չտալու դադարէ։ Անգլիոյ Մկրտականաց մեծ մասն Մր. Սփերճընի համակարծիք են այս մասին։ Նորա անխտրական ոգին կը տեսնուէր յայտն որ ամերիկացի երիցական հովիւ մը, Տր. Փիլիքս, հրաւիրուեցաւ իւր տեղը քարոզել իւր հիւանդութեան միջոցին։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կեդրոնական Եւրոպայի երկրաց մաքսային նոր դաշնագիրը գործադրուիլ պիտի սկսէին վերո. 4ին, սակայն Իտալիա, Չեխոսլովակիա եւ Պոլոնիա դեռ համաձայնութեան չեն եկած իրարու հետ։ Գերմանիա եւ Աւստրիա արդէն դաշնագրեր կ'ըրած են իրարու եւ յիշեալ երեք տէրութեանց հետ, եւ կը յուսացուի որ այս երեքն եւս ի մօտոյ ի դուրս հանեն դաշնագրաց կնքումը։ Ի Ֆրանսա մեծ գոգոհութիւն կ'արտայայտուի մաքսային խնդրոց մասին կառավարութեան բռնած աշխարհավարութեան դէմ։ Թաւրազիբը, որ Արտաքին գործոց նախարարութեան բերանն է, կը գրէ. «Ծանր մաքսից շատագուց յաջողեցան վտանգաւոր դիրքի մը մէջ ձգել զՖրանսա։ Վաճառականութիւն եւ ճարտարագործութիւն կը կարօտին ի վեր քան զամենայն անիոփոխ կացութեան։ Ֆրանսական ճարտարագործութեան եւ վաճառականութեան համար ապագային մէջ կը մնայ միայն վտանգ, անստուգողութիւն եւ անորոշութիւն»։ Ուրիշ թերթեր կը գրեն թէ կառավարութեան աշխարհավարութիւնը նպաստաւոր է հարուստ հողատեարց եւ ճարտարագործութեան քանի մը ճիւղից միայն, եւ սակայն կը վնասէ ընդհանուր ժողովրդեան։ Իտալիոյ Փոթէնցա քաղաքէն զարնուած հեռագիր մը հետագայ զարմանալի պատահարը կը պատմէ։ Յերեկ ժամանակ Եօթն գայեր կը յարձակին Փոթէնքաւայլայէ ի Փոթէնցա գացող հանրակառքի մը վրայ։ Գայերը կը պատանեն կողքին ձիւրէն մին, սակայն ուղեւորը կը յաջողի վեցհարուածեանով սպաննել այս գաղանհներէն երկուքը եւ ի յիսուսաւ դարձունել մնացեալները։ Ի Զանդուար բնակող Տր. Ֆիրշ անուն Գերմանացի մը նամակներ ընդունած է Էմին փաշայէ։ Սա իւր նամակները գրած է Ալպերթ Նիսնդա լճին արեւմտեան եզերքէն եւ կը նկարագրէ գերեվարաց մէկ ասպատակութիւնը, որոյ առջեւ, կըսէ թէ, պիտի կրնար առնուլ եթէ քիչ մը կանուխ հառած լինէր այդ երկրը։ Էմին փաշա պատահած է 51 գերեաց մարմնոց, որք թողուած էին ճամբուն վրայ եւ որոց 39ին գանկերը ջախջախուած էին։ Էմին փաշայի լսածին համաձայն գերեվարը 1,200 անձինք գերի քշած են։ Վաշի Տայ-Լուշի մէջ հրատարակեալ նամակներ կը ծանուցանեն թէ հոչակաւոր երկրախոյզն այժմ կը գտնուի իւր նախկին նահանգին

Ուատըլէի մէջ, եւ թէ երբ հոն կը հասնի, իւր նախկին ղինուորներէն հարկւրաւորք եռանդուն ընդունելութիւն կ'ընեն նմա։ —Մեծահոգակ անգղիացի բժիշկ Սըր Մորը Մաքէնդի մեռաւ փետր 3ին։ Հանգուցեալը կոկորդի հիւանդութեան վրայ բարձրագոյն հեղինակութեանց մին կը համարուէր եւ Գերմանիոյ ֆրէտէրիք կայսրը դարձանաւ էր նորա վերջին հիւանդութեան միջոցին։ Ընթերցողը կը յիշեն անշուշտ այն ջերմ վիճաբանութիւնը որ Սըր Մորը Մաքէնդի եւ գերմանացի բժշկաց միջեւ ծագեցաւ ի մասին այն եղանակին որով անգղիացի բժիշկը դարձանաւ էր իւր վեհափառ հիւանդը։ Պերլինի իտալական դեսպան Մ. տը Լոնէյ մեռաւ կիրակի օր։ —Բէռլինէ Տայ-Լուշի Փեթրսպուրկէ հաղորդուած լուր մը կը յիշատակէ թէ Ռուսիոյ Ներքին գործոց նախարար Մ. Տոբոլնոյ մտադիր է հրաժարական տալ, եւ թէ Զօր. Իկնաթիէֆի եղբայր Կոմա Իկնաթիէֆ կը համարուի իբրեւ նորա ամենէն հաւանական յաջորդը։ —Գերմանական Լոյտ ընկերութեան Այա-Կեր անուն վիթխարի շողեհաւը, որ կ'երթեւեկէր ընդ մէջ Համպուրկի եւ Նիւ-Եորքի, անցեալ շաբթուան մատախուղին պատճառաւ Բրիտանական Ջրանցին մէջ ժայռից վրայ ինկաւ եւ ընկղմեցաւ։ Շողեհաւուն 227 ուղեւորք ապահովապէս ցամաք հանուեցան, բայց նաւաստիք դուրս չեկան յուսալով թէ շողեհաւը դարձեալ պիտի լողար ջրոյն վրայ եթէ բեռան մէկ մասն ծովը թափուէր։ Սակայն Այա-Կեր սկսաւ ջուր առնուլ, եւ անոր 166 նաւաստիք գոհարաւ կրցան աղաւթի յաջորդ աւուր փոթորկին միջոցին։ —Անցեալ շաբթու աստիկ համաճարակ մը այնքան ծաւալած էր ի Վիէննա որ ամբողջ քաղաքին մէջ գոհարաւ կրնար դանուիլ տուն մը յորում գէթ մէկ հիւանդ չկենար։ Հիւանդանոցաց մէջ նոյն հիւանդութեան բռնուած 50,000-60,000 անձինք կային։ Կատարուած քննութիւնը ապացուցին թէ սոյն համաճարակի պատճառն եղած էր քաղաքին ջուրը, եւ բժիշկը այժմ արդեւած են այդ ջրոյն գործածութիւնը Երբեմն վիէննացիք եւրոպական ո եւ է քաղաքի ջուրէն աւելի դուռ ջուր կը խմէին։ —Երեկտրագիտաց գուշակութիւնը ի մասին երեկտրականութեան ապագայ օգտակարութեանց արդարեւ դարմանալի են յոյժ։ Փրոֆ. Գրուքս Անգլիացին կը կարծէ թէ երեկտրական լոյսը կրնայ գործածուիլ պտուղներ հասունցունելու եւ ծաղիկներ բանալու համար, եւ թէ ասոնք միջատաց ձուէ կ'ընեն, առաջ աճիլ սկսելով դերծ պիտի մնան այս անամիկներուն աւերներէն։ Անգլիացի գիտնականը նաեւ կը կարծէ թէ կարելի է ջուրն անվնաս գործել երեկտրականութեամբ սպաննելով անոր մէջ գտնուած հիւանդութեան սերմերը, օղը պայծառացունել եւ հոգն առաւել արգասաւոր գործել։ Փրոֆ. Գրուքս կը յուսայ թէ յաջորդ սերունդը կարող պիտի լինի երեկտրականութեամբ օղը եղաւ նախաւորել, ամպերն հարկադրելով թափել կամ սկսել իրենց անձրեւը։ Ուրիշ երեկտրագէտ մը Մ. Թէսթա կը կարծէ թէ օդին մէջ երեկտրականութեան հոսանքներ տարածելով կարելի պիտի լինի գիշեր անեն բաւական լուսաւորել ընդարձակ վայ-

րեր եւ փարատել երբեմն տիրող թանձր մթնոթիւնը:

—Վարչաւիայէ կը ծանուցուի թէ ուսական Լեհաստանի ամէն կողմերէն խնամով ընտրուած 20,000 Հրեայք կառավարութեան հաճութեամբ յառաջիկայ մարտամայի մէջ պիտի մեկնին դէպ ի Պարոն Հիւրի դաղթականութիւններն յԱրժանթին:

—Անգղիական եկեղեցւոյ անդամք 1890 տարւոյն մէջ կրօնական նպատակաց համար 1,608,829 անգղ. ոսկի տուած են կամաւորապէս: Այս գումարին մէջ չեն կղերականաց թոշակաց համար առնուած տուրքերը, կամ արտաքին առաքելութեանց համար եղած նուիրատուութիւնք: Վերոյիշեալ ստակին մեծ մասը, այսինքն՝ 1,334,226 ոսկին, տրուած է եկեղեցեաց կառուցման եւ նորոգման համար, եւ մնացելոյն առաւել քան կէսն՝ երիցատանց եւ գերեզմանատանց համար:

—Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Վիլհելմ կայսր Սեւ Արծուի պատուանշանն ընծայած է Բուսինի մարզիդին:

—Ինքն-էնչայի նկատմամբ բազմատապէս լաւագոյն լուրեր ունինք: Յունի. 30ին վերջացող շաբթուան մէջ ի Փարիզ մեռնող անձանց թիւն էր 1,437, որ 178 նուազ էր նախորդ շաբթուան թիւէն: Քանթէրպլիի Արքեպիսկոպոսը աղօթք մը շարադրած է որ անգղիական եկեղեցեաց մէջ պիտի մատուցուի սոյն հիւանդութեան բարձման համար:

—Պուրքէշէ առնուած տեղեկութեանց համաձայն՝ այդ քաղաքի մէջ մեռնող հարուստ Յոյն մը 400,000 Քրանք կտակած է Յունաստանի դահաժառանգին:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մայրաքաղաքիս յոյն թերթերէն մին կը ծանուցանէ թէ Դատական եւ Կրօնական գործոց նախարար Րիզա փաշա պաշտօնագիր մը յղելով ի պատրիարքարան Յունաց՝ ցաւ յայտնած է որ Սինոդի անդամոց վերջին ընտրութեան մէջ յարգուած չեն պատրիարքարանի կանոնք, որ վաւերացեալ են կայսերական հրովարտակաւ: Ընտրեալ սինոդականաց մէջ կը գտնուին այնպիսի եւ կեղեցականք որ տարիներէ հետէ մայրաքաղաքս կը մնան: Պաշտօնագիրը կը յիշէ նաեւ թէ ընտրելոց ոմանք, ինչպէս Եանեայի մետրապոլիտը, պարտէին մայրաքաղաքս կոչուիլ բոլորովին տարբեր նպատակաւ: Վասն որոյ կայսերական կառավարութիւնը վաւերացուցած չէ սինոդականաց ընտրութիւնը:

—Անցեալ շաբթու մայրաքաղաքէս յիտալիա տարուելու համար շոգենաւ գրուեցան երեսունհինգ արաբական ձիեր, զորս ձիաբոյժք գնած են:

—Ղազի Մուխթար փաշա եւ Նուպար փաշա, որք սաստիկ էնֆլուէնչայէ կը տառապէին ի Գահիրէ, ապաքինած են:

—Լեւոնի Հէրալ կը յիշէ ցաւալի միջադէպ մը որ պատահած է Կայսերական Բժշկական Ընկերութեան անցեալ շաբթուան նստին մէջ: Տր. Ջոէրոս փաշա կ'ըսէ թէ աղէկ է որ ընկերութեան անդամք ժողովոյ մէջ կատարուած վիճաբանութիւններն իրենց պահեն եւ լրագրաց չհաղորդեն: Տր. Կապիւլէի կ'երկրորդէ սոյն թելադրութիւնը, եւ ապա խօսքը Տր. Վիլի վրայ դարձունելով նմա կը վերագրէ լրագրաց մէջ վերջերս երեւցած յօդուած:

ները: Ասոր վրայ խառնաշփոթ տեսարան մը տեղի կ'ունենայ: Տր. Կապիւլէի եւ Տր. Վիլի բռնուցի հարուածներ կը փոխանակեն եւ ժողովականաց ջանիւք դժուարաւ կը բաժնուին իրարմէ:

—Գնդապետ Րաֆիմ պէյի պաշտօն յանձնուած է երթալ նախ յԱմերիկա եւ ապա՝ ի Լոնտոն, Փարիզ եւ Պրիւսէլ՝ նորահնար մեքենաներ գնելու Տէֆթէրտարի կայսերական գործարանին համար:

—Հայոց պատրիարքարանի իրաւն ժողովը Ամեն. խորէն Պատրիարքի շնորհակալութիւն յայտնած է իւր այն կոնդակին համար որով Պէշիքթաշի քարոզիչ Գեր. խորէն արքեպիսկոպոս Նար Պէյ առժամեայ կերպիւ կը դադրեցուէր եկեղեցական պաշտօններէ:

—Խարբերդի պատժական առեանն ի մահ դատապարտած է հացագործ Դանիէլ, Գրիգոր Մըսրըլեան եւ Աղայէկ անուն անձինքը, որ յԱրաբկիր Եռսուֆ էֆ. անուն ոստիկան մը քառասունութերեք տեղէն վիրաւորելով սպաննած էին:

—Թէհրանէ դարձուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Կ. պոլսոյ նախորդ դեսպան Միրզա Մոնսին խան Առեւտրական եւ Դատական նախարար անուանուած է Դիւլէ Խ. Կէլէ տիտղոսով:

—Խարբերդ քաղաքին կառավարական չէնքը բոլորովին հոյ ճարակ եղած է, սակայն պաշտօնական թղթոց մեծ մասն ազատուած են:

—Խումը մը ճանապարհորդք, որ Տրապիզոնէ յերզնկա կ'ողեւորէին, ձիւնատարաւի մը բռնուեցան: Ճանապարհորդաց երկուքը սառեցան, եւ մնացեալներէն երկուքին ձեռքերն ու ոտքերը ցրտահար եղան սաստկապէս:

—Պրուսա քաղաքը օդային կազով լուսաւորելու համար Մ. Պարճիլի խնդրած մենաշնորհին վերաբերեալ գրութիւնք այդ քաղաքին կառավարական պաշտօնէից կողմէ քննուելով եւ փոփոխուելով վերադարձուած են Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութեան: Մ. Պարճիլի, որ Պրուսա կը գլուխուէր, մայրաքաղաքս եկած է:

—Կիրակի օր փոքրիկ աղջիկ մը ցաւալի արկածի մը զոհ գնաց Պոլսոյ Մէվլախանէ անուն թաղին մէջ: Սոյն մանկան մայրը տեսնելով թէ նա կը քնանար իւր որբանին մէջ՝ առանձին կը թողու զայն ժամանակ մը եւ դուրս կ'ելնէ, Նորա վերադարձէն առաջ աղջկան անկողինը կրակ կ'առնու մօտն եղող կրակարանէ մը ցայտած կայծով մը եւ մանուկը կրակին զոհ կ'երթայ: Երբ մայրն իւր զաւակին քով կը վերադառնայ, կը տեսնէ որբանը որ կ'այրէր եւ յորում կը գտնուէր իւր զաւակին ածխացեալ մարմինը:

—Վերջին 38 աւուրցս միջոցին հետախառնի ու եւ է դէպք պատահած չէ Ջոր գաւառին մէջ, եւ ուստի այդ գաւառին եւ Հալէպ նահանգին միջեւ հաստատուած առողջապահական շղթան վերցուած է:

—Ֆրանսական հպատակ Մ. Հանրիքոյ Միլլրանի 99 տարուան մենաշնորհ ստացած է շահագործելու արծաթախառն կապարի եւ Դիւլէի հանքերը, որք գտնուած են ի Բազանձը եւ ի խորոյ, Սէլանիկի նահանգին մէջ:

Այտընի նահանգին Այասուլուդ (Եփեսոս) անուն վայրին մէջ գտնուած է՝ Կոչուած թանկագին քարի մը հանքին շահագործման համար 50 տարուան մենաշնորհ:

տրուած է Մէնէքէլիզատէ Մէհմէտ Էմին էֆ.ի:

—Ձեանց հալելուն եւ տեղատարալ անձրեւոց պատճառաւ Ադրիանուպոլսոյ նահանգին Մարիճա եւ Թունճա գետերն յորդած ու ընդարձակ դաշտեր ջրով ծածկած են, եւ Ադրիանուպոլսոյ ու երկաթուղոյ կայարանին միջեւ երթեւեկութիւնը դժուարացած է:

—Հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը կրթական նախարարէն խնդրած է պատրաստել օսմանեան պետութեան դպրոցաց մէկ վիճակագիրը, հանդերձ այդ դպրոցաց ուսմանց յայտագրովք, որ Շիքակոյի ցուցահանդիսին պիտի զրկուի:

—Յովհաննէս աղա Մանուշեան անուն հարուստ Հայ մը, որ անցեալ ամիս մեռաւ յԱֆիոն Գարահիսար, 1,800 ոսկի կտակած է կրօնական եւ կրթական նպատակաց համար:

—Կիրակի գիշեր գողեր մտան Գարթալի Հայոց եկեղեցին եւ 3,100 տրամ ծանրութեամբ արծաթեղէն խաչեր եւ անօթներ գողցան:

Հայոց պատրիարքարանի Տնտեսական խորհուրդը իւր երեքշաբթի աւուր նստին մէջ նկատողութեան առնելով յիշեալ գողութեան դէպքը՝ որոշեց որ խորհրդոյն անդամք անձամբ մայրաքաղաքիս եւ շրջակայից հայ եկեղեցիներն երթալով քննեն գանձարանները, եւ անպահով վիճակի մէջ գտնուող գանձարանաց արժէքաւոր նիւթերը, կարեւոր օրերու մէջ վերադարձունելու պայմանաւ, փոխադրել տան ապահով վայրերու մէջ:

—Կ'ըսուի թէ Հայոց պատրիարքարանի գործակատար Աբրահամ էֆ. Ֆրէնկեան Ամեն. խորէն պատրիարքի քանի մը խնդրուածները մատուցած է ի կայսերական պալատ:

—Կիրապոնի նորակառոյց կառավարական չէնքը փլկելով իւր հետ աւերած է նաեւ երկու յարակից սուլներ, յորս գտնուող տնեցիք աւերակաց տակ մնացած են: Յարգ գտնուած են երեք տղայոց մարմինները: Վեց անձինք եւս ողջ հանուած են, սակայն ասոնցմէ երեքը վիրաւորուած են ծանրապէս:

—Օրտուէ կը գրեն մեզ. Յունի. 24ին (Հ. Տ.), ուրբաթ գիշեր, քաղաքիս կեդրոնին մէջ եղող վաճառատան մը ներքեւ գտնուող հացագործի փուռէն հրդեհ ծագելով սոյն վաճառատուն ամբողջովին հոյ ճարակ եղաւ, սակայն բարեբաղդաբար անձի ու եւ վնաս չպատահեցաւ եւ յոգնախուռն բազմութեան ջանիւք հրդեհին ծաւալման առջեւն առնուեցաւ հակառակ հովին սաստկութեան: Կը յուսանք թէ քաղաքապետութիւնն այս հրդեհէն հտքը հոգ պիտի տանի որ գէթ մէկ ջրհան գտնուի քաղաքիս մէջ:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ			
Փետրուար 1/13, 1892			
Գոնողիտէ	20	3	Բուս. Երկ. բաժին 71 75
Պարտուց յարգարման թղթագրամ (Թասֆէյէ Ի Տիւլուն Գայմէսի)	22	1	Թահլիլաթը Օսմ. 75 5
ԳՐԱՄ. Օսմ. ոսկին 100է			
Մէճիալիյէ	108	47	Ռուսոյ բուլ 89 25
Մէթալիք	98		Նաբոլէոն 87 44
Պէշիք	401	20	Գրիմից 54 40
Ալթըլըք	402	20	Անգլ. ոսկի 409 27
Մանէթ թղթագրամ 9 22			

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՎՈՐ ՊՈՅԱԶԱՆ
Ֆինանսըլար Եոգուլը, Ամերիկաց Խան